

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นักเรียนทุกคนที่เกิดมาจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสภาพแวดล้อมของเด็กผู้นั้น พันธุกรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก แต่ในปัจจุบันนี้วิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้าไปมาก มนุษย์มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องพันธุกรรมมากขึ้น และมีความพยายามที่จะปรับปรุงพัฒนาเรื่องพันธุกรรมของมนุษย์ให้ดีขึ้น ส่วนในเรื่องของสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นสิ่งที่จะพัฒนาควบคุมได้ ส่งเสริมด้วยการวางแผนที่ดีเพราะมีอิทธิพลต่อคุณภาพของนักเรียนมาก แต่การพัฒนาหรือการควบคุมมีความสลับซับซ้อน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความแตกต่างของชุมชน ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือการจัดการศึกษาให้มนุษย์และหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”. 2547 : 2)

การจัดการศึกษาซึ่งเป็นไปเพื่อพัฒนาคน พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีพื้นฐานความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดี และเข้มแข็งพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัยและมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (“สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ”. 2546 : 53) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 6 ที่ระบุว่า การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542”. 2547 : 2) นอกจากนี้แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือ

ว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม
 ธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม
 กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้อง
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 ข้อ 5 คือ มีความรู้และทักษะใน
 การประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
 2542”. 2547 : 10) โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม
 สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนก็เป็นสิ่ง
 สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี
 ต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด
 การปรับตัวที่ไม่เหมาะสม หรือผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น
 การพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหวัง ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุก
 คน โดยเฉพาะบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ต้องเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการเพื่อการดูแล
 ช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักความเมตตาและความเสียสละ

บทบาทของครูในเรื่องการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นคงไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการ
 ปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอ และได้ดำเนินการมานานแล้วนับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็น
 ปุชนิยบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบมี
 กระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่างๆ เพื่อการ
 ดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อม
 เกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นครู นักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชนหรือสังคม
 (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 1)

ในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มี
 คุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพตามการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา
 ด้านปัจจัย คือครู ที่ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมี
 ตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียนคือการมีความรัก เอื้อ
 อารมณ์เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอการมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำ
 และร่วมแก้ปัญหาของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ คือนอกจาก
 จะทำหน้าที่ครูผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนแล้ว ยังต้องทำ
 หน้าที่อื่นๆ ที่เป็นการสนับสนุนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพ ทั้งดี เก่ง มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับ
 มาตรฐานด้านผลผลิต คือนักเรียน ในการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา มาตรฐานที่
 4 ที่มุ่งให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมพึงประสงค์ มาตรฐานที่ 5 มีสุนทรียภาพและ

ลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คนตรี กีฬา มาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้และมีบุคลิกภาพที่ดี มาตรฐานที่ 7 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าว โดยผ่านกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานด้านกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา มาตรฐานที่ 1 ที่ให้โรงเรียนมีการบริหารและการจัดการอย่างเป็นระบบ มาตรฐานที่ 4 มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาตรฐานที่ 7 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการจัดและพัฒนาศึกษา ดังนั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อรับการประกันคุณภาพได้ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยด้านผลผลิตและด้านกระบวนการ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 2 - 3)

กรมสามัญศึกษา(เดิม)ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอันจะส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการทำงานดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลา และวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้นการยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น
2. ความสำคัญของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรในโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครองนักเรียน หรือชุมชน (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 2-3)

โรงเรียนห้วยราชบุรีรังสฤษฎ์ เป็นโรงเรียนหนึ่งที่มีนักเรียนทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่มาจากครอบครัวหลายระดับ และปัญหาของนักเรียนเท่าที่พบจากสถิติของฝ่ายปกครองและงานแนะแนวของโรงเรียนมีปัญหามากหลายด้าน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ การขาดเรียน การหนีโรงเรียน ฐานะยากจน ยาเสพติด ชู้สาว ฯลฯ ถึงแม้โรงเรียนจะมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่แล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถทำให้การช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ จึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนและวิธีการที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนห้วยราชบุรีรังสฤษฎ์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสามัญศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามอุดมการณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

อุดมการณ์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดอุดมการณ์ของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยนาท
2. เพื่อสร้างรูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชัยนาท

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนามุ่งวิจัยปัญหาและสร้างรูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท โดยใช้กระบวนการ PDCA ซึ่งมี 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนหัตถการายกูร์รังษฤษฎี จำนวน 810 คน ประจำปีการศึกษา 2548

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ทำการสุ่มตัวอย่างจากครูและผู้ปกครองโดยการเทียบตารางของ Krejcie & Morgan (ประคอง วรรณสุด. 2538 : 7) แล้วปรากฏว่าต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 261 คน

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนห้วยคตราชูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชนาท ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้ง 7 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ระดับปัญหาในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนห้วยคตราชูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชนาท โดยใช้กระบวนการกลุ่ม(FGD) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง รูปร่าง โครงสร้าง แบบแผน กระบวนการ ขั้นตอนหรือกิจกรรม ที่สอดคล้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนห้วยคตราชูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชนาท

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ระบบหรือกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ในด้านการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารของโรงเรียนห้วยคตราชูร์รังษฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชนาท ไว้ 5 ด้านดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เช่นความสามารถ สุขภาพ ครอบครัว และอื่นๆ การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนมีประโยชน์ต่อครูที่ปรึกษาในการหาวิธี เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ถูกต้อง และรวดเร็ว การส่งเสริมนักเรียน หมายถึงการสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้นมีความภูมิใจในตัวเองในด้านต่างๆที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง การให้ความดูแลเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือโดยไม่ปล่อยปะละเลย

การส่งต่อ หมายถึง การส่งนักเรียนต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เช่น กรณีที่นักเรียนมีปัญหาจนยากแก่การช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วมีพฤติกรรมที่ไม่ดีขึ้น เพื่อให้ปัญหานั้นได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

ครู หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี ปีการศึกษา 2548

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบคอยดูแลนักเรียนของโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี ปีการศึกษา 2548

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยปฏิบัติหน้าที่อย่างน้อย 3 ปี

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้

1. ได้ทราบปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท
2. ได้รูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท
3. นำรูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนหัตถการราษฎรรังสฤษฎี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ไปใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ